

ברונקה קליבנסקי מספרת פעילותה עם הפרטיזנים לאחר נפילת הגטו, ועל השחרור

נשארתי בביאליסטוק עד לשחרור. מאז חוסל הגטו התקיימנו בבית אחרונים, כקבוצה זעירה של יהודים בצד ה"ארי". הקשר והעבודה נמשכו. לא הגטו היה עתה היעד, כי אם היער. ... היינו למקשרות של הבריגדה הפרטיזנית. בצהרי יום חיסול הגטו ופרוץ המרד, 16 באוגוסט 1943, הגיעה אלי חייקה גרוסמן מהגטו. היה זה בבחינת נס. יצאנו יחד בכיוון הגטו הגוסס. בדרך, בכיכר קושצ'ושקו, הבחינה חייקה בבחורה שהכירה מהגטו. היתה זאת מרילה רוז'ציקה, המקשרת שבהנהגה הקומוניסטית. פגישה מקרית זו הפכה להיות גורלית בשבילנו. באמצעות מרילה התקשרנו עם הפרטיזנים והעברנו ליער את השרידים הניצולים מהגטו. במשך זמן מה היינו גם המשענת הכלכלית לקבוצה זו, שגדלה והיתה כמעט בלתי מזוינת וחסרת חסות עד שהגיעו הפרטיזנים הסובייטים והצנחנים לסביבות שלנו.

היתה זאת תקופה קשה מאד. כל אחד מאיתנו, הנשארים, התחבט בייסורים וזכרונות משתקים. גם הפרטיזנים החדשים, אלה שעלה בידם להינצל ולהימלט ליער, לא היו שלמים עם צעדם. היו כאלה שראו בצעד זה מעין בריחה ובגידה בחברים ובמשפחות שנפלו בגטו או הובלו למוות.

ואנו, הבחורות המעטות, חייבות היינו להיות החזקות, המרפאות את הפצעים הפיזיים והנפשיים. היינו בתחילה, מיד לאחר המרד, קבוצה של שש בנות – נציגות של כל התנועות שפעלו בגטו: אניה רוד וליזה צ'אפניק מהקומוניסטים, חייקה גרוסמן, חסיה ביליצקה ורבקה מאדייסקה מהשומר הצעיר, ואני מהחלוץ הצעיר – דרור. ב-3 בדצמבר 1943, ביום בו נהרגה רבקה, נשארו חמש.

בקיץ 1944 הרגשנו בעליל את המפלה המתקרבת של הגרמנים. העיר התרוקנה מפקידים ומבכירי הגרמנים. ברחובות נראו גרמנים במדים שאיבדו את יחידותיהם, משוטטים בקבוצות ובבודדים. באותו זמן הועברו רוב אנשי המחתרת מן העיר אל היער, וגם חייקה וחסיה היו ביניהם.

ואילו אני, אניה רוד וליזה צ'אפניק נשארו בתוך העיר. חשבנו כי באי-סדר שהשתרר בעיר ערב התבוסה הנאצית הסופית, עלינו לגלות יזמה. עלה בדעתנו רעיון שכיום הוא נראה בעיני מטורף ואיני יודעת כיצד עבר המבצע הזה מבלי ששילמנו בעדו בראשיתו. היינו עוצרות חיילים גרמנים בודדים, אומרים להם שהם "קאפוט" ומציעים להם שימסרו לנו את נשקם תמורת בגדים אזרחיים. בדרך זאת השגנו רובה אחד בלבד. אולם לא הסתפקנו בכך. עלה בידינו להשיג בתחבולות שונות נשק נוסף. כאשר הגיע יום השחרור היה ברשותנו, ברשות שלוש בנות יהודיות במחתרת ביאליסטוק, מחסן נשק שלם. המחסן היקר שלנו היה בעיני אנשי הצבא האדום ששחררו את העיר כמחסן גרוטאות מוזר.

ברונקה קליבנסקי, על מרדכי טננבוים, *ילקוט מורשת* ט' (1968)